

Introduktion

I hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen finns ett uttalat krav på att vården ska vara av god hygienisk standard. En god hygienisk standard berör alla som finns inom hälsovård, sjukvård och omsorgsverksamhet. De som omfattas är både vård- och omsorgstagare, personal, närstående och besökare. Goda grundläggande hygienrutiner i kombination med noggrann städning och rengöring av utrustning är nödvändigt för att förhindra spridning av smittor inom vården. Den fysiska miljön ska också vara utformad på sådant sätt att risken för smittspridning blir så liten som möjligt. Vårdgivaren ska vidta alla åtgärder som behövs för att uppnå detta. All vårdpersonal ska ha grundkunskap om vårdhygien samt tillgång till vårdhygienisk expertis.

De rutiner som beskrivs i detta dokument syftar till att förebygga smittspridning och uppkomst av vårdrelaterade infektioner. Rutinerna ska alltid tillämpas vid vård, behandling och undersökning. Innehållet baseras på Vårdhandboken, dokument från Svensk förening för vårdhygien (SFVH) samt dokument och föreskrifter från Socialstyrelsen.

Basal hygien

Basala hygienrutiner och klädregler

Syftet med basala hygienrutiner och klädregler är att förhindra smittöverföring från personalens händer och kläder. Basala hygienrutiner ska tillämpas av all vårdpersonal vid undersökning, vård och behandling eller annan direktkontakt med patienter där hälsovård, sjukvård och omsorgsverksamhet bedrivs. Detta oberoende av vårdgivare och vårdform och om det finns en känd smitta eller inte.

- [Basal hygien i vård och omsorg](#) enligt SOSFS 2015:10 och [Region Skånes regler för basal hygien och arbetskläder vid patientnära arbete](#) ska alltid följas
- Personalinfektioner se Vårdhandbokens kapitel ”Personalinfektion inom Hälso- och sjukvård” och Regionalt dokument ”Vägledning – misstänkt eller konstaterad smitta bland arbetstagare” – Regiondirektörsbeslut 2017.

Bedömning av smittrisk

Beakta alltid förekomsten av riskfaktorer för smittspridning. Symtom på smittsam sjukdom kan vara

- diarré och kräkning
- luftvägsinfektion såsom nyttillkommen hosta
- ”pricksjukdomar” och utslag
- Utöver detta bör man beakta andra patientrelaterade smittrisker så som läckage från sår, drän eller inkontinens. Dessa smittrisker ska åtgärdas.
- Slutenvårdspatienter som isoleringsvårdas och ska på kompletterande undersökning/behandling på en mottagning bör tas direkt in på undersökningsrummet.

Hygienrutiner för patient

- Uppmana patienten att sköta en god handhygien.
- Upplys patient med luftvägssymtom om att följa host- och nysetikett med hjälp av [”Hostetikettaffisch”](#).

Lokaler

Väntrum

Den största smittkällan i öppenvården är den infekterade patienten. Särskilt gäller detta personer med luftvägsinfektion, gastroenterit eller pricksjukdomar och utslag. Planera väntrum så smittspridning mellan patienter minimeras.

- Väntrum dimensioneras efter verksamhetens storlek och inriktning. Det kan vara en fördel att separera patienter som söker akut från patienter med planerade besök. Barnhälsovården bör ha ett väntrum skilt från övriga besökare på vårdcentralen.
- Möbler ska vara lätta att rengöra och klädda i ett material som tål desinfektionsmedel.
- Minimera mängden leksaker. Dessa bör vara lätta att rengöra och desinfektera.
- Vid misstanke om luftburen smitta som mässling eller vattkoppor rekommenderas bedömning utomhus eller i lokal anpassat för luftburen smitta (sluss och kontrollerad undertrycksventilation) med direktingång till undersökningsrummet. Patient med misstänkt mässling ska ej sitta i väntrum eller vistas på mottagningen. För övrigt var god se Vårdhygiens riktlinjer för respektive smittämne.

Undersökningsrum

- Det ska finnas möjlighet att tvätta händerna. Det ska också finnas tillgång till handskar, plastförkläde, hand- och ytdesinfektionsmedel
- Möbler ska vara lätta att rengöra och klädda i ett material som tål desinfektionsmedel.
- Minimera mängden material som finns framme i rummet. Material ska förvaras i skåp eller lådor.
- Händer ska vara nydesinfekterade innan material tas ur skåp/lådor.
- Överblivet material får inte återföras till förråd.
- Ytor och material som personal och patient har varit i kontakt med desinfekteras mellan varje patient, exempelvis brits, kudde, avlastningsytor och undersökningsmaterial.
- Det är lämpligt att det finns en toalett i anslutning till rum där rektoskopi utförs.
- Undvik draperier. Om behov finns kan de ersättas med avtorkbar vikkvägg.

Städning och rengöring

Syftet med städning är att minimera mängden föroreningar och mikroorganismer på inredning och utrustning för att minska risken för smittöverföring. Mekanisk bearbetning av ytorna är viktigt vid all städning samt vid punktdesinfektion. Fördelning av städuppgifter mellan vård- och lokalvårdspersonal kan variera mellan olika verksamheter. Denna fördelning måste vara känd av berörda parter.

Rengöringsprodukter och desinfektionsmedel

Använd redskap, rengörings- och desinfektionsmedel som är upphandlade av Region Skåne. De desinfektionsmedel som rekommenderas är alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid eller annan produkt som har både rengörande och desinfekterande effekt. Använd upphandlad torkduk avsedd för ändamålet.

Daglig städning

Lokaler där patienter undersöks och behandlas ska städas alla dagar lokalen används. Patienttoaletter som används av mer än en patient kan behöva städas oftare än en gång per dag. Städfrekvens får bedömas mot genomströmningen av patienter och antal toaletter.

Punktstädning

Punktstädning innebär att spill av till exempel mat och dryck torkas upp direkt med vatten och eventuellt rengöringsmedel.

Punktdesinfektion

Punktdesinfektion innebär att misstänkt smittsamt material eller kroppsvätskor torkas upp direkt. Ytan bearbetas därefter mekaniskt med ytdesinfektionsmedel med tensider.

Tvätt

Följ [Skånetvätt](#) eller annat auktoriserat tvätters riktlinjer inför hantering av tvätt.

Avfall

Följ förvaltningens alternativt kommunens riktlinjer för [avfallshantering](#).

Medicinteknisk utrustning

[Medicinteknisk utrustning](#) och hjälpmedel som används till mer än en patient ska desinfekteras mellan varje patient. Se exempel nedan. Vid inköp av ny flergångsutrustning bör krav ställas på att utrustningen ska tåla desinfektion för att uppnå korrekt renhetsgrad enligt Vårdhandboken. Värmedesinfektion är att föredra. Undersökningsutrustning/instrument till sårvård, gynekologi, öron-näsa-hals ska förvaras skyddade i skåp eller lådor och hanteras med nydesinfekterade händer. Oanvända instrument ska desinfekteras 1 gång/veckan för att behålla renhetsgraden. Medicinteknisk apparatur bör förvaras i stängt förråd.

- Blåsscanner, doptone, ultraljudsutrustning och liknande rengörs och desinfekteras efter varje patient.
- Rektoskop (inklusive ballong och ljuskabel) rengörs och desinfekteras i en diskdesinfektor med genomspolningsfunktion. Finns inte denna möjlighet bör tjänsten köpas av sterilteknisk enhet på sjukhuset. Engångsfilter mellan ballong och rektoskop ska användas om flergångsballong används. Som alternativ finns kompletta engångsrektoskop med inbyggd ljuskälla.
- Andnings- och inhalationsutrustning avsedd för flergångsbruk ska tåla värmedesinfektion i en diskdesinfektor. Kontrollera med bruksanvisningen för respektive utrustning. Vid spirometri och PEFmätning rekommenderas bakterie- och virusfilter.
- Hantering av flexibla endoskop kräver specialkunskap

Material och förrådshantering

Händer ska alltid desinfekteras före hantering av rent/sterilt material.

- Avemballering av transportförpackningar ska ske utanför vårdenhet, företrädesvis i ett avemballeringsrum med tillgång till handtvätt. Arbetsdräkten ska skyddas med ett plastförkläde. Avemballering ska ske på ett sådant sätt att avdelningsförpackningen bibehåller sin renhetsgrad. Arbeta gärna i par så att en person hanterar transportförpackningar och den andra avdelningsförpackningar. Handdesinfektion ska utföras före hantering av avdelningsförpackningar.
- Förrådshållning ska ske i rum eller skåp som hålls stängda. Produkterna ska vara separerade utifrån renhetsgrad. Tillgång till handdesinfektionsmedel ska finnas.
- Produktförpackning förvarad i sin ursprungliga avdelningsförpackning har i allmänhet en lång hållbarhet. Produktförpackning tagen ur sin avdelningsförpackning har en kortare hållbarhetstid på grund av att den hanteras oftare och därmed ökar risken att förpackningen skadas.

- Produkter ska inte trängas ihop i påsar eller burkar. Det finns risk att förpackningen skadas och därmed äventyras produktens renhetsgrad.
- Material som är märkt med symbolen (single use) är avsedda för engångsbruk på en patient. Finns annan märkning anges det i leverantörens bruksanvisning.
- Oanvänt material ska inte läggas tillbaka i förrådet.
- Förvaring på golvytor och ovanpå skåp ska undvikas.
- Rutin för regelbunden städning av förråden ska finnas. Rekommenderad städfrekvens är en gång/månad samt vid behov.
- Vagnar, till exempel stickvagnar och akutvagnar bör ha stängd förvaring. Vagnar som används dagligen rengörs dagligen. Arbetsytor och tagytor desinfekteras mer frekvent. De ska inte innehålla mer material än att man har kontroll på omsättningen av produkterna. Tillgång till handdesinfektionsmedel ska finnas.

Desinfektionsrum (sköljrum)

Rummet ska vara planerat på ett sådant sätt att flödet från orent till rent/desinfekterat kan ske utan risk för kontamination. Rent och orent material ska särskiljas på ett tydligt och logiskt sätt. Endast material som krävs för arbetet i desinfektionsrummet får förvaras där. Rummet ska inte användas som förråd till allmänt material.

- Rummets arbetsytor och utrustning ska rengöras/desinfekteras dagligen.
- Händer ska vara nydesinfekterade när gods tas ut ur spol- och diskdesinfektorer. Eventuell avlastningsyta ska desinfekteras före godset placeras där. Underlägg och handdukar ska undvikas.
- Kontroller av spol- och diskdesinfektorer ska genomföras enligt anvisning från tillverkaren och noteras i loggbok tillhörande respektive maskin.
- Flexibla endoskop kräver specialistkunskap avseende hantering, desinfektion och förvaring.
- Steriliseringsverksamhet kräver specialkunskap. Gods bör skickas till en sterilteknisk enhet. Se Vårdhandboken samt SIS-TR46:2014.

Läkemedelsrum/skåp

- Arbetsytan rengörs dagligen samt vid behov. Desinfektion av arbetsytan ska ske före beredning.
- Vid administrering av flytande läkemedel är grundprincipen att alltid använda endosförpackning. Om flerdosförpackning används ska den vara patientbunden, det vill säga endast användas till en patient. Injektionsläkemedel i flerdosbehållare kan vid felaktigt handhavande överföra smitta. Sprutor för engångsbruk får aldrig återfyllas.

Rutiner vid sårvård

Sår är en riskfaktor för smittspridning det är därför viktigt med goda hygienrutiner mellan patienterna. Utöver rutiner som gäller för undersökningsrum bör man särskilt beakta den ökade risken för smittöverföring mellan patienter i samband med sårvård.

- Händer ska alltid vara nydesinfekterade när materialet tas fram.
- Arbetsytan ska desinfekteras före och efter användning.
- Kassera allt överblivet material som är märkt med symbolen .
- Salvor är ett vårdhygieniskt riskmoment och goda rutiner bör vara framtagna på enheten.
- Duschutrustning som används för behandlingar kräver rengöringsrutiner avseende duschhandtag, tömning av slang, rengöring av balja. Genomspola vattenkranen ordentligt 1-2 minuter före användning. Vask/balja ska desinfekteras mellan varje patient.

Sjukgymnastik och arbetsterapi

Utöver ovanstående beakta även:

- Informera patienterna om att utföra handdesinfektion före träning och utprovning av material.
- Beakta förekomst av riskfaktorer för att sprida smitta. Sår och läckage av kroppsvätskor ska vara väl bandagerade. Sårpatienter ombeds duscha i hemmet.
- Tillhandahåll desinfektionsmedel för patienterna att rengöra och desinfektera utrustningen med.
- Rutiner för rengöring och desinfektion av medicinteknisk utrustning, hjälpmedel och redskap ska finnas.
- Undvik golvförvaring.

Dagsjukvård

- Vårdrumsplacering sker utifrån förekomst av riskfaktorer för att sprida smitta. Samvård med andra patienter, det vill säga delat vådrum och hygienutrymme är möjligt. Det förutsätter att riskfaktorer för smittspridning bedöms och åtgärdas. För patienter som är ineliggande med isoleringsvård kan individuella bedömningar behövas, kontakta Vårdhygien.
- Självservering är olämpligt ur ett hygienperspektiv
- Patient- närstående- och besökskök kräver goda rutiner och ansvar för tillsyn och skötsel.
www.sfvh.se > Publicerat > BOV.
- Patienten ska alltid utföra god handhygien före måltider. Många patienter kan behöva hjälp med detta moment.
- Följ [Skånetvätts riktlinjer](#) för hantering av tvätt.

Hembesök

Rutiner för basal hygien och klädregler samt hantering av material som används vid hembesök ska vara lika säkra som i den öppna och slutna vården.

Referenser

Socialstyrelsen SOSFS 2015:10 Socialstyrelsens föreskrift om basal hygien i vård och omsorg
<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2015/2015-5-10>

Svensk förening för vårdhygien SFVH <http://www.sfvh.se/> BOV – Byggegenskap och vårdhygien

SS 8760015:2017

Vårdhandboken <http://www.vardhandboken.se/>

Vårdhygien Skåne <http://vardgivare.skane.se/vardriktlinjer/vardhygien/>

Webbutbildning, Basala hygienrutiner och Vårdhygien <http://vardgivare.skane.se/kompetens-utveckling/utbildningskalender/e-learning/basala-hygienrutiner-och-varldhygien/>